

**Türkmenistanyň Merkezi bankynyň
Müdiriýetiniň başlygynyň 2020-nji
25-nji sentýabryndaky 261-iş belgili
buýrugy bilen tassyklanyldy**

**Türkmenistanyň Adalat ministrligi
tarapyndan 2020-nji 17-nji oktýabrynda
1398 bellige alyş belgisi bilen döwlet
belligine alyndy**

**Türkmenistanyň Merkezi bankynda we karz edaralarynda buhgalterçilik
hasaba alnyşynyň hasaplarynda görkezilýän amallara degişli
resminamalary saklamak üçin saýlap arhiwe tabşyrmak boýunça işleri
guramak we geçirmek hakynda Gözükdiriji**

I bap. Umumy düzgünler

1. Şu Türkmenistanyň Merkezi bankynda we karz edaralarynda buhgalterçilik hasaba alnyşynyň hasaplarynda görkezilýän amallara degişli resminamalary saklamak üçin saýlap arhiwe tabşyrmak boýunça işleri guramak we geçirmek hakynda Gözükdiriji (mundan beýläk – Gözükdiriji) “Buhgalterçilik hasaba alnyşy we maliýe hasabatlylygy hakynda”, “Türkmenistanyň arhiwleri we arhiw işi hakynda”, “Elektron resminama, elektron resminama dolanyşygy we sanly hyzmatlar hakynda” Türkmenistanyň Kanunlaryna we Türkmenistanyň Prezidentiniň 2018-nji ýylyň 30-njy noýabrynda çykaran 984-nji karary bilen tassyklanan, “Türkmenistanda 2019-2025-nji ýyllarda sanly ykdysadyýeti ösdürmegiň Konsepsiýasyna”, şeýle hem beýleki kadalaşdyryjy hukuk namalaryna laýyklykda işlenilip taýýarlanylady.

2. Şu Gözükdirijide Türkmenistanyň Merkezi banky we karz edaralary bilen maliýe gatnaşygy bolan fiziki we ýuridik şahslaryň (taraplaryň) hukuklaryny goramak maksady bilen, olaryň hyzmat ediji karz edarasyna tabşyrylan we ondan alýan resminamalarynyň bitewiligini we goraglylygyny üpjün etmek maksady bilen, buhgalterçilik hasaba alnyşyň hasaplarynda görkezilýän amallara degişli resminamalary (mundan beýläk – günün resminamalary) saklamak üçin saýlap arhiwe tabşyrmak boýunça işleri guramagyň we geçirmegiň tertibini düzgünleşdirýär.

3. Elektron hasaplaşyk töleg ulgamy arkaly geçirilýän elektron resminama dolanyşygynyň, degişli tertipde taýýarlanylýan, elektron resminamalarynyň howpsuzlygyny üpjün etmek maksady bilen, Türkmenistanyň Merkezi bankynda ýa-da karz edaralarynda ornaşdyrylan programma üpjünçiliginiň elektron arhiwinde saklanylýar we hasaby ýöredilýär.

4. Türkmenistanyň Merkezi bankynyň we karz edarasynyň amal gününüň dowamynda girizilýän günün resminamalaryny saýlamagyň we saklamagyň talaplaryny berjaý etmek maksady bilen, her bir Müdirlikde degişlilikde amal topary (jogapkär ýerine ýetiriji) belleniýär.

5. Şu Gözükdirijide ulanylýan esasy düşüňjeler:

1) resminama – hakykat ýüzündäki zatlar hem-de adamyň pikirleniş işi hakynda hatyň, grafıkanyň, fotosuratyň, fono we wideo ýazgylaryň üsti bilen ýa-da beýleki islendik usulda aňladylan maglumatlar şekillendirilen maddy obýekt;

2) arhiw resminamasy – özüniň ähmiýetliligi boýunça jemgyýet, döwlet, raýat üçin gymmatlylygynyň bolanlygy sebäpli saklanylýan ýa-da saklanylmaga degişli resminama;

3) resminama dolanyşygy – resminamanyň resmileşdirilen, işläp taýýarlanylýan, barlanylýan, baha berilen, toparlara bölünen we ýerine ýetirilen pursatyndan saklamak üçin arhiwe tabşyrylýança geçýän ýoly;

4) ilkinji hasaba alyş resminamalary – degişli tertipde resmileşdirilen bolup, öz wagtynda, ýagny amalyň ýerine ýetirilen pursatynda özünde takyk maglumatlary saklaýan we ilkinji hasaba alyş resminamalary we buhgalterçilik hasaba alyş registrinde ýazgylary görkezmek üçin esas bolup durýan resminama;

5) amal günü – günün dowamynda müşderlere hyzmat etmek bilen olardan kabul edilen, şeýle hem, beýleki karz edaralaryndan kabul edilen resminamalary, barlamak we ýerine ýetirmek we şol günüň özünde buhgalterçilik hasaba alyşynyň hasaplarynda görkezmek bilen bagly amalary geçirmek üçin bellenen wagt aralygy;

6) günün resminamalary – bankyň amal gününüň ahyrynda buhgalterçilik hasaba alyşynyň hasaplary boýunça geçirilen amalaryň esasy düzýän resminamalar;

7) elektron resminama – maglumat tehnologiýalary esasynda elektron görnüşde taýýarlanylýan, özündäki habar elektron maglumat görnüşinde bellenen, elektron maglumat göterijide elektron sanly şekilde berlen, mazmunly we elektron sanly gol arkaly hakykylygy tassyklanylýan resminama;

8) elektron arhiw – bu elektron resminamalarynyň düzümläýin saklanylýan ulgamy bolup, ýörite programma üpjünçiligini ulanmak bilen, olaryň saklanylmagynyň ygtybarlylygyny, gizlinligini we ygtyýarlandyrmaga bolan hukuklaryň çäklendirmelerini, resminamanyň hereketini yzarlamak mümkinçiligi üpjün edýär. Türkmenistanyň kadalaşdyryjy hukuk namalaryna we karz edaranyň içki kadalarynyň aýratynlyklaryna laýyklykda, karz edaranyň resminamalarynyň arhiw gaznasyny dolandyrmagyň kadalaryny awtomatizirlemeklik ukybyny berýär.

II bab. Günün resminamalarynyň saýlanylyşy we saklanylyşy

6. Türkmenistanyň Merkezi banky we karz edaralary günün resminamalarynyň Türkmenistanyň Merkezi bankynyň 2016-njy ýylyň 15-nji martynda Türkmenistanyň Ministrler Kabinetiniň ýanyndaky Baş arhiw müdirligi bilen ylalaşyp tassyklan 1 belgili Türkmenistanyň Merkezi bankynyň, bank ulgamynyň edaralarynyň, guramalarynyň (şahamçalarynyň), kärhanalarynyň we düzüm bölümçeleriniň işinde emele gelýän, saklanylmaly möhletleri görkezilen resminamalaryň sanawy boýunça bellenen möhletleriň dowamynda berk goraglylygyny üpjün etmäge borçludylar. Olar şu Gözükdirijiniň talaplaryny nazara almak bilen, günün resminamalaryny saýlamagyň we saklamagyň tertibini kesgitleýän hem-de Türkmenistanyň Merkezi bankynyň we karz edaralaryň öz resminama aýlanyşygynyň aýratynlyklaryny göz önünde tutýan içki resminamalaryny taýýarlaýarlar we tassyklaýarlar.

7. Şu Gözükdirijide Türkmenistanyň Merkezi banky ýa-da karz edarasy bilen maliýe gatnaşygy bolan taraplar diýlip Türkmenistanyň Merkezi bankynyň ýa-da karz

edarasynyň kreditorlary, goýumçylary we hyzmatdaşlyk edýän karz edaralaryny hem goşmak bilen, ähli müşderileri göz önünde tutulýar.

8. “Buhgalterçilik hasaba alnyşy we maliýe hasabatlylygy hakynda” Türkmenistanyň Kanunyna laýyklykda günün resminamalaryny saklamagyň bellenen tertibini dogry guramak we berjaý etmek boýunça jogapkärçilik Türkmenistanyň Merkezi bankynyň we karz edaralarynyň ýolbaşçylaryna we baş buhgalterlerine ýüklenilýär. Olar resminamalary saýlamak hem-de saklamak boýunça Türkmenistanyň Merkezi bankynyň şeýle hem, beýleki karz edaralarynyň we Türkmenistanyň Adalat ministrligi tarapyndan 2004-nji ýylyň 22-nji iýulynda 317 bellige alyş belgisi bilen döwlet belligine alnan, Türkmenistanyň Ministrler Kabinetiniň ýanyndaky Baş arhiw müdirliginiň başlygynyň 2004-nji ýylyň 7-nji iýunynda tassyklanylýan Türkmenistanyň kärhanalarynyň, edaralarynyň, guramalarynyň iş dolandyryşynda emele gelýän resminamalaryň birkysmy sanawy we olaryň saklanmaly möhletlerine hem-de Sanawy ulanmak boýunça Görkezmeleriň “3. Resminamalary saklamak ýa-da ýok etmek üçin saýlap almagyň we resmileşdirmegiň guralyşy” atly üçünji babunda görkezilen degişli işgärleri tarapyndan berjaý edilmegi boýunça işleriň geçirilmegini hem-de gözegçilik edilmegini üpjün edýärler. Mundan başga-da, resminamalary şkaflarda, seýflerde we beýleki saklanýan ýerlerde saklamak üçin amatly şertleriň döredilmegi hem-de degişli işgärlere berkidilmegi, zerur bolan halatynda resminamalaryň howpsuz ýerlere çykarylmagynyň tertibi we nobatlylygy arhiw işiniň esasy kadalarynyň talaplaryna laýyklykda baş buhgalteriň, degişli müdirlikler, bölümler bilen ylalaşylan teklibi boýunça ýolbaşçy tarapyndan tassyklanylýar.

9. Türkmenistanyň Merkezi bankynyň we karz edaralarynyň elektron arhiwinde elektron resminamalaryň hasabyny alyp barmak üçin şu aşakdaky esasy hasaba alnyş resminamalary ulanylýar:

1) elektron arhiwinde saklamak üçin kabul edilen elektron resminamalaryň ýazgysy (opis);

2) elektron resminamalaryň bellige alyş kitaby;

3) elektron maglumat göterijileri bellige alyş kitaby.

Hasaba alyş resminamalary elektron ýa-da kagyz resminama görnüşinde amala aşyrylyp bilner.

Elektron resminamalaryň bellige alyş kitabynda arhiwe gelip gowuşýan ähli elektron resminamalar we olaryň düzümine girizilýän üýtgetmeler hasaba alynmalydyr.

Elektron maglumat göterijileri hasaba alnyş kitabynda elektron resminamalary ýazgy etmek we olary saklamak üçin ulanylýan ähli maglumat göterijileriniň hasaby ýöredilmelidir. Arhiwe täze elektron maglumat göteriji gelip gowşanda onuň fiziki işjeňligi barlanmalydyr we her bir elektron maglumat göteriji anyklaýyş (barabarlaýjy) belgi bilen belgilenmelidir.

10. Günün resminamalary debetlenen hasaplaryň tertip belgileriniň artýan yzygiderliginde saýlanýlar. Resminamalar elektron görnüşinde geçirilende onuň kagyz göterijidäki nusgasy degişli elektron resminamanyň nusgasy bolup durýandygyna bolan görkezmäni özünde saklap biler, şeýle hem Türkmenistanyň kanunçylygynda bellenen tertipde tassyklanylýp bilner. Şunda bankara

hasaplaşyklar boýunça elektron görnüşde gelen resminamalaryň kagyz göterijilerde çap edilen ikinji nusgasy günüň resminamalaryna ýerleşdirilýär.

11. Günüň resminamalary Türkmenistanyň Merkezi bankynyň ýa-da karz edarasynyň jogapkär ýerine ýetirijileriniň hasaplaşyk resminamalary kompýuterde işläp taýýarlamak bölümine maglumatlary geçirmek üçin düzen petdeleri boýunça taýýarlamaklyga ygtyýar berilýär. Petdeler boýunça taýýarlanylýan resminamalar, olary sanamak boýunça lentalar hem-de aýlanyşyklaryň sanawy bilen birlikde tabşyrylýar hem-de işe ýerleşdirilýär. Sanawda balans hasaplaryň debet aýlanyşyklarynyň pul möçberi hem-de olara degişli resminamalaryň sany görkezilýär. Lentalar jogapkär ýerine ýetirijiniň, sanawlar bolsa, jogapkär ýerine ýetirijiniň hem-de topar ýolbaşçysynyň (bölüm başlygynyň) gollary bilen berkidilýär.

12. Resminamalary saýlamaklyk, olary arhiwe tabşyrmak üçin taýýarlamak wezipesi berkidilen işgär (işgärler) tarapyndan amala aşyrylýar.

13. Resminamalary saýlap, aýawhana tabşyrmak üçin taýýarlamak wezipesi berkidilen işgär (işgärler) degişli amal toparlaryndan (jogapkär ýerine ýetirijilerden) resminamalary degişli sanawlary bilen kabul edende, sanawlarda degişli gollaryň çekilendigini hem-de kabul edilýän resminamalaryň san we pul möçberi babatda sanawda görkezilen maglumatlara gabat gelýändigini her bir hasap boýunça barlaýar. Bu işgär mundan başga-da, goşundylary bolan memorial orderlerde olara goşulan tagta kagyzlaryň sanynyň görkezilendigini hem-de şol goşundylaryň ýerli ýerinde bardygyny barlaýar.

14. Iki we ondan köp hasabyň debeti boýunça geçýän jemlenen resminamalar balans hasaplar boýunça resminamalaryň soňunda, balansdan daşgary hasaplar boýunça resminamalaryň öň ýanynda ýerleşdirilýär.

15. Degişli tertipde taýýarlanylýan resminamalaryň pul möçberleri hasaplanylýar we olaryň jemi buhgalter kitaby boýunça aýlanyşyklaryň jemi bilen deňeşdirilýär. Eger-de resminamalaryň umumy jemi we petdeler boýunça jemler deň gelmese, onda resminamalar seljerilýär hem-de aýry-aýry balans hasaplary boýunça aýlanyşyklar deňeşdirilýär.

16. Pulhana kitabynda hasaby ýöredilmeyän, balansdan daşgary hasaplara degişli resminamalar memorial resminamalar bilen birlikde taýýarlanylýar we balansdan daşgary hasaplaryň tertip belgileriniň artýan yzygiderliginde, her bir hasabyň ilki girdeji, soňra çykdaýy tarapy boýunça saýlanyp çatylýar. Iki we ondan köp hasaba degişli bolan balansdan daşgary girdeji we çykdaýy orderler balansdan daşgary hasaplar boýunça resminamalaryň soňunda ýerleşdirilýär.

17. Balansdan daşgary hasaplar boýunça amallara degişli bolan resminamalaryň hem jemi hasaplanylýar we olaryň möçberleri buhgalter kitaplary bilen deňeşdirilýär. Deň gelmezlikleriň ýüze çykan ýagdaýynda degişli seljerme işleri geçirilýär.

18. Türkmenistanyň Merkezi bankynda bankara hasaplaşyklary boýunça resminamalar hökmünde karz edaralarynyň aragatnaşyk hasaplary boýunça we Türkmenistanyň Merkezi bankynyň welaýat şahamçalarynyň Baş edarada açylan şahsy hasaplarynyň debeti boýunça günüň dowamynda geçirilen tölegleriň sanawy esas bolup durýar. Sanawlara karz edarasynyň (Türkmenistanyň Merkezi bankynyň welaýat şahamçasynyň) ýolbaşçysy we baş buhgalteri tarapyndan gol çekilýär hem-de bankyň tugraly möhüri bilen berkidilýär.

19. Şu Gözükdirijiniň onunjy - on sekizinji bölekleri aralygynda görkezilen tertipde taýýarlanylýan resminamalaryň jemi lentaly elektron-hasaplaýjy maşynlarda hasaplananda, olara hasaplama geçiren işgäriň goly bilen berkidilen hasaplama lentasy çatylyar. Resminamalaryň petdeler boýunça taýýarlanan ýagdaýynda, olary petdeleriň hasaplama lentasynyň jemi boýunça jemlemek bolýar, ýöne resminamalary taýýarlan işgär bukjadaki (işdäki) resminamalaryň içinde günüň dowamynda geçirilen amallaryna degişli ähli resminamalaryň bardygyna doly göz ýetirmelidir.

20. Geçen iş gününüň resminamalary, gözegçilik ediji işgärler tarapyndan barlag geçirilenden soň, amal gününüň soňundan gelýän iş gününden gijä galman, ýokarda görkezilen tertipde taýýarlanylýar. Amal gününüň resminamalary indiki iş gününe çenli hökmany tertipde oda çydamly seýfde saklanylýar.

21. Aýratyn bukjalara (işlere) çatylan günüň resminamalary, tutuşlaýyn barlag geçirilenden soň, olary peýdalanmaga ygtyýary bolan işgärleriň düzümini bellemek bilen, arhiwe saklamaklyga tabşyrylýar.

22. Has uzak möhletiň dowamynda saklamaklyk bellenen resminamalar, şeýlede, Türkmenistanyň Merkezi bankynyň ýa-da karz edarasynyň içerki amallaryna degişli aşakda görkezilen resminamalar aýratyn bukjalarda (işlerde) ýerleşdirilmelidir:

1) Fiziki şahslaryň goýumlary boýunça resminamalar;

2) gymmat bahaly metallar we gymmat bahaly daşlar, pullary dolanyşyga goýbermek we dolanyşykdan aýyrmak baradaky görkezmeler, nagt pul bilen berkitmek baradaky arzalar we pul berkitmesiniň alnandygy baradaky tassyknamalar;

3) daşary ýurt pulundaky amallar boýunça hem-de daşary ýurt pulundaky hasaplaşyklar boýunça resminamalar;

4) Türkmenistanyň Merkezi bankynyň ýa-da karz edarasynyň maliýe-hojalyk işiniň netijeleri bilen baglanyşykly (girdejiler, çykdaýylar, peýda we ýitgi) we beýleki hojalyk amallary boýunça resminamalar;

5) şahsy adamlara hususy jaý gurluşygy, öý satyn almak üçin we gaýry maksatlar üçin goýberilýän karzlar boýunça resminamalar;

6) pulhana resminamalary.

23. Ilkinji üç topara degişli işlerde memorial resminamalar bilen bilelikde, ähli goşundylaryny hem goşmak bilen, balansdan daşgary girdeji we çykdaýy orderleri, şeýle hem beýleki karz edaralaryndan gelen elektron töleg resminamalarynyň sanawynyň nusgalary ýerleşdirilýär. Birinji we başinji toparlara degişli işlerde bolsa, pulhana resminamalarynyň ikinji nusgalary hem ýerleşdirilýär. Bu resminamalar her gün boýunça aýratynlykda taýýarlanylýar, resminamalaryň mukdary we umumy pul möçberi resminamalaryň petdesiniň tagta kagyzynda görkezilip, olary düzen işgäriň, bölüm müdiriniň, degişli müdirligiň başlygynyň ýa-da onuň orunbasarynyň, şeýle hem degişli amallaryň buhgalterçilik hasaba alnyşyň hasaplarynda görkezilmegine gözegçilik edýän beýleki jokapkär işgärleriň gollary bilen tassyklanylýar.

24. Uzak möhletiň dowamynda saklanylmalý pulhana resminamalary baş buhgalteriň çözüdi bilen memorial resminamalardan aýratynlykda düzülip bilner. Şeýle hem, bu resminamalary hat çatylýanda çatyp, pulhana otagynda ýa-da oda çydamly seýfde saklamak şerti bilen, her on günden ýa-da aýda bir gezek taýýarlamaklyga ygtyýar berilýär. Pulhana amallaryna degişli balans hasaplar

boýunça resminamalara pulhana kitabynda görkezilýän balansdan daşgary hasaplar boýunça resminamalar hem çatylyar.

25. Türkmenistanyň Merkezi bankynyň ýa-da karz edarasynyň maliýe-hojalyk işi we gaýry hojalyk amallary bilen baglanyşykly resminamalaryň bukjasynda (işinde) memorial resminamalar bilen birlikde pulhana orderleriň düzülmegine esas bolan resminamalar (hasap-fakturalar, zähmet hakyny tölemek üçin hasaplaşyk-töleg sanawlary, arzalar we ş.m.), şeýle hem pulhana amallary boýunça hasaplar bilen baglanyşykly resminamalaryň ikinji nusgalary çatylyar.

26. Amallarynyň möçberi köp bolmadyk Türkmenistanyň Merkezi bankynda ýa-da karz edaralarynda uzak möhletliň dowamynda saklanylmaly resminamalar hasabat çäryegi tamamlanandan soň (ýolbaşçynyň çözüdi bilen) geçen çäryek üçin taýýarlanylýan bilner. Şu halatda degişli resminamalar hasabat çäryeginiň dowamynda bukja (işe) ýygnaýlar we pulhana otagynda ýa-da oda çydamly seýfde degişli müdirliгиň başlygynyň gözegçiligi astynda saklanylýar.

27. Uzak möhletliň dowamynda saklamaklyga degişli resminamalar taýýarlanylanda, bukjada (işde) her hasabyň debeti we krediti boýunça geçirilen resminamalaryň möçberini görkezmek bilen her gün üçin jemleýji ýazgylar ýerleşdirilmelidir. Jemleýji ýazgylar buhgalterçilik hasaba alnyşynyň şol amal gününe degişli maglumatlary bilen deňeşdirilýär, bukjanyň (işini) tagta kagyzynda bolsa her balans hasabynyň debeti boýunça geçirilen resminamalaryň buhgalterçilik hasaba alnyşynyň maglumatlary bilen deňeşdirilen umumy jemi görkezilýär.

28. Bellenen tertipde düzülen resminamalaryň bukjanyň (işini) tagta kagyzynda “Günüň resminamalaryna aýdyňlaşdyrmasy” (şu Gözükdirijä 1-nji goşundy) ýerleşdirilýär.

Günüň resminamalaryna aýdyňlaşdyrmasy günüň resminamalarynyň bukjasyny (işini) taýýarlan we hasaplan müdirliгиň (karz edarasynyň şahamçasynda bölümiň) jogapkär ýerine ýetirijisiniň, resminamalary buhgalterçilik hasaba alnyşynyň maglumatlary bilen barlan jogapkär wezipeli işgäriň hem-de bukjada (işde) ýerleşýän resminamalaryň buhgalterçilik hasaba alnyşynyň maglumatlary bilen deňeşdirilen şol müdirliгиň başlygynyň ýa-da onuň orunbasarynyň (karz edarasynyň şahamçasynda bölümiň başlygynyň) gollary bilen berkidilýär.

Bukjanyň (işini) sahabynyň iç ýüzünde bolsa aşakdaky mazmunda ýazgy ýazylyar:

“Şu bukjada (işde) belgilenen _____ tagta kagyz (sahypa) goýulan.
(san bilen we ýazmaça bilen)

Jogapkär işgär _____
wezipesi _____ goly _____ ady, familiýasy _____

Sene _____”

29. Birmeñzeş saklanylyş möhletli memorial we pulhana resminamalarynyň umumy bukjalaryna (işlerine) her balans hasabynyň debeti boýunça, her balansdan daşgary hasabyň girdeji we çykdaýj bölekleri boýunça aýratyn bukjalarda (işlerde) saklanylýan resminamalaryň möçberi barada şol bukjalary (işleri) ýöredýän bölümiň (amal toparynyň) “Aýratyn bukjalarda (işlerde) saklanýan resminamalaryň delilnamasynda” (şu Gözükdirijä 2-nji goşundy) ýerleşdirilýär. Delilnamalar bölüm

müdiriniň we gününň resminamalaryny saýlap çatmak wezipesi berkidilen jogapkär ýerine ýetirijiniň gollary bilen berkidilýär.

30. Resminamalaryň saklanylyşyna jogapkär işgärler, olaryň goragda saklanyşyny doly derejede üpjün etmelidirler. Türkmenistanyň Merkezi bankynyň we karz edaralaryň ýolbaşçylarynyň ýa-da olaryň orunbasarlarynyň rugsady bolmazdan, bankyň beýleki işgärlerini, şeýle hem keseki adamlary resminamalary görmek üçin aýawhana göýbermeklik gadagandyr.

31. Şu resminamalar hökmany saklanyşa degişli bolup, olardan:

1) pulhana otagynda ýa-da oda çydamly seýflerde saklanylmagyna:

a) geçen ýylyň degişli gollar bilen tassyklanan ýyllyk hasabatynyň ikinji nusgasy hem-de soňky geçen ýylyň ähli goşundylary bilen birlikde dolanyşyklaryň we galyndylaryň aýlyk sanawy;

b) dolanyşyklaryň hem-de galyndylaryň jemlenen hasabaty ýa-da buhgalter kitaplary we dowam edýän aýyň gününň balanslary;

ç) dowam edýän aýyň birinji gününe galýan galyndylaryň barlag (deňeşdirme) sanawlary;

d) fiziki şahslaryň bank goýumlary (depozitleri) boýunça hereket edýän şahsy hasaplary, arhiwdäki we hereket edýän pensiýa tagta kagyzlary, şeýle hem pensiýa hem-de hemaýat pullaryny tölemek üçin tabşyryklar;

e) soňky on iki aýyň pulhana resminamalary;

f) dowam edýän aýyň memorial resminamalary;

g) jaýlaryň we desgalaryň, hojalyk gurallarynyň hasaplary boýunça hasaba alnyş kitaby degişlidir.

2) goragly hem-de ýangyna garşy göreş düzgüni boýunça ýörite jaýlarda saklanylýan seýflerde ýa-da metaldan şkaflarda saklanylmagyna:

a) hereket edýän şahsy hasaplaryň kartotekalary (şahsy adamlaryň goýumларыna degişli şahsy hasaplardan başga), amallar boýunça kitaplar, gol nusgalarynyň kartoçkalary, zähmet hakларыna berilen serişdeleriň hasabat kartoçkalary, hasaplanan göterimler boýunça sanawlar, akkreditiw we kepilnama amallary boýunça maglumatlar bukjalary (işleri);

b) hasaplaşyk resminamalarynyň hereket edýän kartotekalary;

ç) döwlet býujeti tarapyndan maliýeleşdirilýän guramalaryň töleg tabşyryklary degişlidir.

32. Müşderileriň hasap açmak baradaky arzalary zerur bolan ähli resminamalary bilen birlikde her müşderi boýunça aýratynlykda jemlenilýär we bukjalarda (işlerde) çatylýar hem-de şolardan hiç-hili resminamalary aýyrmaklyga ygtyýar berilmeýär.

33. Bukjada (işde) müşderiniň hasaplaşyk hasabyny dolandyrmaga bolan hukugyny kesgitleýän resminamalar, gol çekmek hukugynyň üýtgedilendigi hakynda resminamalar, zerur goşmaça resminamalary çatylýar. Her bir iş hojalyk guramalaryna açylan hasaplaşyk, gününň we býujet hasaplarynyň tertip belgisi goýulýar.

34. Açylýan hasaplary resmileşdirmek boýunça hukuk resminamalaryny saklamak wezipesi Türkmenistanyň Merkezi bankynyň ýa-da karz edarasynyň içerki kadalary bilen bellenilen tertipde berkidilýär, Türkmenistanyň Merkezi bankynyň ýa-da karz edarasynyň düzüminde hukuk gullugynyň ýa-da hukukçy wezipesiniň

bolmadyk ýagdaýynda bolsa baş buhgalteriň ýa-da onuň orunbasarynyň jogapkärçiligine berkidilýär.

35. Müşderiniň hasabyna degişli resminamalaryň bukjasy (iş) hökmany tertipde ýapylýan seýflerde ýa-da şkaflarda saklanylmaly. Hereket edýän gol nusgalarynyň kartoçkalary müşderiniň hasabyny alyp barýan jogapkär ýerine ýetirijide, ýapylýan şkaflarda saklanylýar.

36. Hasaby resmileşdirmek boýunça güýjini ýitiren resminamalar bukjada (işde) saklanýar, ýöne olaryň ýüz tarapynda atanak görnüşinde çyzylýar hem-de täze resminamalar bilen çalşylandygy barada bellik edilýär. Gol nusgalarynyň kartoçkalary çalşylanda olaryň bir nusgasy hasaby resmileşdirmek boýunça bukjada (işde) çatylýar, beýleki nusgasy ýok edilýär.

37. Müşderileriň hasaplary ýapylanda olaryň hasaplaryny hukuk taýdan resmileşdirmek boýunça resminamalarynyň ýüzünde atanak görnüşinde çyzylýar we “Hasap ýapyldy” diýlen ýazgy goýmak bilen arhiwe tabşyrylýar. Müşderiniň bir karz edarasynan başga bir karz edarasyna hyzmat edilmäge geçmegi bilen baglanyşyklykda täze hyzmat ediji karz edarasyna geçirilýän hukuk resminamalary muňa degişli däldir.

38. Ähli gününň resminamalary (memorial, geçen aýlaryň şahsy hasaplary we gaýry resminamalar) Türkmenistanyň Merkezi bankynyň ýa-da karz edaralary tarapyndan arhiwe tabşyrylýança Türkmenistanyň Merkezi bankynyň ýa-da karz edarasynyň demir şkaflar we ýörite tekjeler bilen enjamlaşdyrylan gününň arhiwinde saklanylýar. Bu arhiw resminamalaryň saklanylyşyna ýörite (buýruk esasynda) berkidilen jogapkär işgär tarapyndan alnyp barylýar. Degişli müdirliklerde metal şkaflarda ýa-da oda çydamly seýfde saklanylýan resminamalara hem şol işgär gözegçilik edýär.

39. Pulhana otagynda, degişli Müdirliklerde we gününň arhiwde saklanylýan resminamalar boýunça güwänamalar, olarda ýerleşdirilen resminamalara jogapkär pulhana işgäriň gatnaşmagynda ýa-da gününň arhiwe jogapkär işgäriň gatnaşmagynda, baş buhgalteriň ýa-da onuň orunbasarynyň goly çekilen talapnama esasynda taýýarlanylýar.

40. Güwänama düzmäge ygtyýar berlen bank işgäri pulhana işgäriň ýa-da gününň arhiwe jogapkär işgäriň gatnaşmagynda işleýär. Resminamalara jogapkär şahslar güwänamany düzmäge rugsat berlen işgärler tarapyndan resminamalarda islendik görnüşdäki ýazgylaryň we düzedişleriň girizilmezligine gözegçilik edýärler.

41. Pulhana otagyndan ýa-da arhiwden memorial resminamalary peýdalanmak üçin almaga diňe degişli müdirligiň (bölümiň) başlygynyň (onuň orunbasarynyň) habarnamasy esasynda karz edarasynyň ýolbaşçysynyň ýa-da onuň orunbasarynyň ýazmaça rugsady esasynda ygtyýar berilýär. Peýdalanmak üçin alnan resminamalar iş gününüň soňunda hökmany tertipde yzyna gaýtarylmalydyr.

42. Memorial resminamalary we şahsy adamlaryň goýumlary boýunça resminamalary almaklyga Türkmenistanyň kadalaşdyryjy hukuk namalarynda bellenen tertipde rugsat berilýär.

43. Resminamanyň asyl nusgasy arhiwden alnan ýagdaýynda iki nusgada güwänama düzülýär we karz edarasynyň ýolbaşçysynyň ýa-da onuň orunbasarynyň, baş buhgalteriň we resminamany alýan guramanyň işgäriň gollary bilen berkidilýär.

Güwänamada kimiň talapnamasy we rugsady bilen, şeýle hem haýsy resminamanyň alynýandygy anyk görkezilýär. Güwänamanyň ikinji nusgasy resminamany alýan guramanyň ynanylan wekiline berilýär.

44. Alnan resminamanyň asyl nusgasynyň ýerine şol resminamanyň baş buhgalter tarapyndan tassyklanan nusgasy we asyl nusgadaky resminamany alan şahsyň goly goýlan talapnama we güwänamanyň birinji (asyl) nusgasy çatylýar. Resminamanyň alnan bukjanyň (işniň) tagta kagyzynda baş buhgalter resminamanyň asyl nusgasynyň alnandygy barada ýazgy ýazýar we gol çekýär.

45. Şol bir ýylyň dürli senelerine degişli memorial resminamalar bir wagtda alnan ýagdaýynda, ähli alnan resminamalaryň sanawyny görkezmek bilen bir güwänama düzülýär. Şol alnan resminamalaryň biriniň ýerine onuň nusgasy, resminamalary almaklyk üçin ýazylan talapnama we güwänamanyň birinji nusgasy goýulýar, beýleki resminamalaryň ýerine bolsa olaryň resminamalary almak üçin ýazylan talapnamanyň çatylan ýeri görkezilen nusgalary goýulýar.

46. Karz edaralary Türkmenistanyň kadalaşdyryjy hukuk namalaryna laýyklykda gözegçilik-barlag işlerini ýerine ýetirmek wezipesi berkidilen guramalaryň hat üsti bilen ýüz tutmaları boýunça, olar tarapyndan barlag geçirilýän guramanyň açylan hasaplaşyk, günün, býujet we beýleki hasaplarynyň sanawyny habar berýärler. Zerur bolan halatynda karz edaralary gözegçilik-barlag işlerini geçirýän guramalaryň ygtyýarly işgärlerine barlanylýan gurama tarapyndan berlen hasaplaşyk, günün , býujet we beýleki hasaplarynyň bank göçürmelerini şol hasaplardaky ýazgylar bilen deňeşdirmäge mümkinçilik döredýärler. Şunda barlag geçirilýändigini hakynda resmi hatyň görkezilmegi zerurdyr. Karz edarasynyň ýolbaşçylary we baş buhgalterleri ýalňyş netije çykarylmagyna, şonuň ýaly-da düşnüksizlige getirýän nädogry ýa-da ýoýulan maglumatlary berendikleri üçin Türkmenistanyň kanunçylygyna laýyklykda jogapkärçilik çekýärler.

III bab. Günün resminamalarynyň arhiwe tabşyrylyşy

47. Resminamalar işlenileninden soňra arhiwe tabşyrmak üçin taýýarlananda bukjalarynyň (işleriniň) sahybynda (daşynda) resminamalaryň ady, saklanýş möhleti, işniň indeksi görkezilen günün resminamalaryna aýdyňlaşdyrmada şu Gözükdirijiniň 1-nji goşundysynda ýazylýar.

48. Elektron resminamalary bankyň elektron arhiwinde saklamak üçin olary kabul etmek elektron resminamalary kabul etmegi awtomatizirlemäge, ulgamlaşdyrmaga mümkinçilik berýän programma-tehniki serişdeleriň kömegi bilen amala aşyrylýar.

Maglumatlar bank tarapyndan işlenip taýýarlanylýan we tassyklanylýan elektron resminamalaryň sanawyna laýyklykda bankyň elektron arhiwine kabul edilmelidir.

Elektron resminamalary tabşyrmagyň, kabul etmegiň, olaryň dolulygyna gözegçilik etmegiň kadalary arhiwiň işini kadalaşdyryjy resminamalarda beýan edilmelidir.

49. Elektron resminamalar saklanylanda şu talaplaryň berjaý edilmegi hökmanydyr:

1) elektron resminamalarda saklanylýan maglumat mundan beýläk ondan peýdalanmak, şol sanda kagyz göterijide elektron resminamalaryň nusgalaryny bermek üçin elýeterli bolmalydyr;

2) elektron resminamanyň onuň döredilen, iberilen ýa-da alnan ölçeginde dikeldilmek mümkinçiligi üpjün edilmelidir;

3) elektron resminamanyň gelip çykyşyny we niýetlenilişini, iberijisini, adresatyny, şeýle hem onuň iberilen ýa-da alnan senesini we wagtyny anyklamaga mümkinçilik berýän maglumatlar bolmalydyr;

4) elektron resminamalaryň ätiýaçlyk nusgalarynyň alynmagy hemişe üpjün edilmelidir;

5) eger Türkmenistanyň kanunçylygynda ýa-da elektron resminama dolanyşygynyň subýektleriniň şertnamasynda (ylalaşygynda) başgaça bellenilmedik bolsa, elektron resminamalar olaryň döredilen, iberilen ýa-da alnan ölçeginde saklanylmalýdyr.

50. Bankyň elektron arhiwine tabşyrylan elektron resminamalaryň goraglylygy olary saklamagyň kesgitlenen döwründe programma-tehniki serişdeleriň kömegi bilen, şeýle hem özara arabaglanyşykly guramaçylyk çäreleri geçirmek we şertleri döretmek bilen amala aşyrylýar.

Arhiwde saklanylýan elektron resminamalaryň goragyny üpjün etmek bankyň kadalaşdyryjy resminamalarynda beýan edilmelidir we bu resminamalara laýyklykda degişli işler geçirilmelidir.

Bankyň elektron arhiwinde elektron resminamalaryň ýitmeginiň, olara ygtyýarsyz aralaşylmagynyň, tötänleýin ýa-da bilkastlaýyn ýok edilmeginiň, üýtgedilmeginiň önüni almaga mümkinçilik berýän programma-tehniki üpjünçiligi bolmalydyr, guramaçylyk-hukuk çäreleriniň geçirilmegi zerurdyr.

Elektron resminamalaryň howpsuzlygyny üpjün etmek maksady bilen olaryň ätiýaçlyk nusgalarynyň alynmagyny we olaryň goragly ýerde saklanylmagyny üpjün edilmelidir.

Saklanyş möhleti tamamlanan elektron resminamalaryny ýok etmegiň tertibi bankyň arhiwiň işini kadalaşdyryjy resminamalarda beýan edilmelidir.

51. Müdirlikler (bölämler) boýunça arhiwe tabşyrylmaga degişli resminamalaryň sanawy şulardan ybarat bolup biler:

- a) delilnamalar we çykyşlar;
- b) görkezmeler;
- ç) buýruklar;
- d) ýygnaclaryň we beýlekileriň teswirnamalary;
- e) bölüm (topar) baradaky düzgünnamalar;
- ä) ähli gelýän we gidýän hatlar we telegrammalar;
- f) hereket edýän kadalaşdyryjy hukuk namalaryna goşundylar we goşmaçalar;
- g) hasabatlara düşündiriş ýazgylary;
- h) tertipnamalar;
- i) her aýlyk maglumatlar;
- j) balanslar;
- ž) şahsy hasaplar;
- k) hasaplar boýunça resminamalar;

- l) hasapdan çykarylan emläkler boýunça ammar hasabynyň kartoçkalary;
- m) hasaba alnyş kitaplary;
- n) töleg sanawnamalary;
- ň) barlag sanawnamalary;
- o) maglumat sanawnamalary;
- ö) resminamalaryň nusgalary;
- p) orderler;
- r) meýilnamalar we hasabatlar;
- s) bellige alyş kitaplary;
- ş) günüň resminamalary.

52. Resminamalaryň saklanyş möhleti olar boýunça iş dolanyşygynyň tamamlanan ýylyndan soňky gelyän ýylyň 1-nji ýanwaryndan hasaplanyp başlanýar.

Elektron resminamalary maglumatyň elektron göterijisinde saklamagyň möhleti kagyz göterijidäki degişli resminamalar üçin Türkmenistanyň kanunçylygynda bellenen möhletden az bolmaly däldir.

53. Saklanyş möhleti deň bolmadyk we dürli maksady bolan resminamalaryň dürli görnüşlerini bir bukjada (işde) çatmaga rugsat berilmeýär. Eger-de dürli görnüşdäki resminamalar bir ugra degişli ýa-da maksady bir bolsa, şeýle hem saklanyş möhleti deň bolsa, onda resminamalaryň iş sanawyna laýyklykda olaryň umumy adyndan soňra, şol bukja (işe) girizilen resminamalaryň esasy görnüşleriniň atlary ýaýyň içinde giňişleýin görkezilýär.

54. Saklamaga beriljek resminamalara kagyzma-kagyz barlag geçirilýär. Bukjadaky (işdäki) resminamalaryň ylmy-taryhy gymmatynyň (ähmiýetiniň) barlagyny resminamalary görmezden, diňe bukjanyň (işiniň) tagta kagyzynda görkezilen wagtyna we beýleki ýazgylaryna seredilip seljerilmegine ýol berilmeýär.

55. Saklanyş möhletine baglylykda bukjalar (işler) bölekleyin ýa-da doly görnüşde resmileşdirilýär. Şahsy düzümi boýunça hemişelik we 10 ýyldan ýokary möhlete wagtlaýyn saklanylmalý bukjalar (işler) doly görnüşde taýýarlanmaga degişlidir.

1) Bukjalaryň (işleriň) doly taýýarlanylmagy aşakdakylary göz önünde tutýar:

- a) bukjany (iş) çatmak;
- b) bukjanyň (işiniň) tagta kagyzyň doly we dogry resmileşdirilmegi;
- c) bukjanyň (işiniň) tagta kagyzlaryny sanlar bilen belgilemek;
- d) bukjanyň (işiniň) resminamalarynyň içki sanawyny ýazmak;
- e) bukjanyň (işiniň) tassyklaýjy ýazgysyny düzmek.

2) Karz edaralarynda görkezilen ýylyň özüni hem goşmak bilen 10 ýyla çenli wagtlaýyn saklanylmalý möhleti bolan bukjalary (işleri) hat çatylyanlarda saklamaga rugsat berilýär, olaryň tagta kagyzlary (sahypalary) sanlar bilen belgilenmeýär hem-de bukjanyň (işiniň) tassyklaýjy ýazgysy düzülmeýär.

56. Resminamalar taýýarlananda we arhiwe tabşyrylanda hökmany tertipde olaryň ýazgylary düzülip, onda aşakdakylar görkezilmelidir:

- a) guramanyň doly ady;
- b) düzüm bölekleri;
- ç) bölümiň (toparyň) doly ady;
- d) bukjanyň (işiniň) wagty;

- e) saklanyş möhleti;
- ä) işleriň at ýazgysyna (nomenklatura) laýyklykda maddanyň (işniň) tertip belgisi;
- f) sanaw ýazgysy boýunça tertip belgisi;
- g) bukjanyň (işniň) indeksi;
- h) bukjanyň (işniň) doly ady;
- i) bukjanyň (işniň) ölçeg birlikleriň (bukjanyň (işniň), tagta kagyzyň) sany;
- j) bukjalaryň (işleriň) sanynyň jemi;
- ž) arhiwe tabşyrlan wagty;
- k) bellik;
- l) tabşyran işgäriň we bölüm müdiriniň ady, familiýasy we gollary.

57. Türkmenistanyň Merkezi bankynda we karz edaralarynda hemişelik saklanylmalý resminamalar pudaklaýyn arhiwe tabşyrylanda hemişelik saklanylmalý resminamalara ýazgylar üç nusgada taýýarlanylýar. Ýazgynyň birinji nusgasy pudaklaýyn arhiwiň jogapkär işgäri tarapyndan “Düzüm bölümleri tarapyndan tabşyrylan hemişelik we wagtlaýyn resminamalaryň, işleriň ýazgysy” atly bukja (işe) çatylýar. Ýazgynyň ikinji nusgasy degişli müdirlikde (bölümde) çatylýar. Ýazgynyň üçünji nusgasy pudaklaýyn arhiwde, tabşyrylan resminamalaryň bukjasynyň (işiniň) ýüzünde, oňa baglylykda goýulýar.

58. Resminamalaryň taýýarlanylýşyna we arhiwe tabşyrylyşyna bölümleriň ýolbaşçylarynyň jogapkärçiligini ýokarlandyrmak maksady bilen, karz edarasynyň her bir düzüm bölümüne wezipe-esbap esasy boýunça düzüm bölümüniň işleýiş ugruna gabat gelýän bukjalaryň (işleriň) belgisi we indeksi berkidilýär.

59. Ýokarda görkezilen sanawa laýyklykda işlenip düzülen, degişli müdirlikleriň (bölümleriň) işleriniň sanawyna üýtgeşmeler we goşmaçalar diňe düzüm bölümleriniň işleýişinde emele gelen, işleriň hereket edýän sanawynyň düzüminde bolmadyk resminamalaryň täze görnüşleriniň ýüze çykan ýagdaýynda girizilip bilner. Goşmaçalary girizmeklik bölümiň müdiriniň üýtgeşmeleri we goşmaçalary girizmek baradaky gulluk haty esasynda amala aşyrylýar.

60. Saklamak üçin bellenen möhleti geçen resminamalaryň ýok edilmegine olaryň ylmy-taryhy ähmiýeti babatda Türkmenistanyň döwlet arhiwiniň edaralary bilen ylalaşyp degişli tertipde resmileşdirilenden soňra rugsat berilýär.

61. Şu Gözükdirijiniň talaplary Türkmenistanyň çäklerinde hereket edýän ähli karz edaralar üçin hökmany tertibe eýedir we olaryň bozulmagy düzgün-nyzam we Türkmenistanyň Administratiw hukuk bozulmalary hakynda Türkmenistanyň kanunçylygyna laýyklykda administratiw jogapkärçilige çekmäge esas bolup durýar.

*Türkmenistanyň Merkezi bankynda we karz edaralarynda
buhgalterçilik hasaba alnyşynyň hasaplarynda görkezilýän
amallara degişli resminamalary saklamak üçin saýlap
arhiwe tabşyrmak boýunça işleri guramak we geçirmek
hakynda Gözükdirijä
1-nji goşundy*

GÜNÜŇ RESMINAMALARYNA AÝDYŇLAŞDYRMA

_____ (bankyň, karz edaranyň ady)

_____ (bölümiň doly ady)

Saklanyş möhleti _____
(saklanyş möhleti we eger-de bar bolsa degişli belliklerini görkezmeli)

Indeksi _____

Madda _____
(maddanyň belgisi we ady görkezilmeli)

20__ý. ____ aýynyň “__”-niň (-nyň) günüň resminamalary

_____ manat _____ teňňe möçberinde memorial resminamalary
(san bilen)

Olardan aýratyn bukjalarda (işlerde) ýerleşdirilen:

_____ manat _____ teňňe möçberinde goýum amalary boýunça
(san bilen)

_____ karzlar we möhletli depozitler boýunça

_____ gymmat bahaly metallar we daşlar hem-de daşary ýurt pulunda
geçirilýän amallar boýunça

_____ bankyň içerki amallarynyň hasaplary boýunça

_____ balansdan daşgary we memorand hasaplaryň girdeji bölegi boýunça
resminamalar:

Olardan aýratyn işde ýerleşdirilen:

_____ gymmat bahaly metallar we daşlar hem-de daşary yurt pulunda
geçirilýän amallar boýunça

_____ balansdan daşgary we memorand hasaplaryň çykdajy bölegi boýunça
resminamalar

Olardan aýratyn işde ýerleşdirilen:

_____ gymmat bahaly metallar we daşlar hem-de daşary ýurt pulunda
bilen geçirilýän amallar boýunça we ş.m. dürli saklanyş möhleti bolan resminamalar boýunça

Hasaplady

_____ (goly)

Buhgalterçilik hasaba alnyşynyň maglumatlary bilen barlanyldy

_____ (goly)

Buhgalterçilik hasaba alnyşynyň maglumatlary bilen deňeşdirildi
(Müdirliğin başlygynyň ýa-da onuň orunbasarynyň goly)

*Türkmenistanyň Merkezi bankynda we karz edaralarynda
buhgalterçilik hasaba alnyşynyň hasaplarynda görkezilýän
amallara degişli resminamalary saklamak üçin saýlap
arhiwe tabşyrmak boýunça işleri guramak we geçirmek
hakynda Gözükdirijä
2-nji goşundy*

20__ -nji (y) ýylyň _____ aýynyň “__”

**AÝRATYN BUKJALARDA (IŞLERDE) SAKLANYLÝAN RESMINAMALARYŇ
DELILNAMASY**

Şunuň bilen _____ balans hasabyň debeti boýunça jemi puly _____
(*tertíp belgisi*) (*san bilen*)
_____ manat _____ teňňe bolan _____ sany buhgalter resminamalarynyň
(*san bilen*) (*san bilen*)
_____ bölümde gününň resminamalaryna çatylandygyny tassyklaýarys.
(*bölümiň doly ady*)

Bölüm müdiri _____

Ýerine ýetiriji _____